

Студент 2 року магістратури
факультету економіки і права ХНЕУ

РОЗКРИТТЯ ПОНЯТТЯ ТА СУТНОСТІ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Анотація. Розкрито сучасні теоретичні підходи до визначення сутності трудового потенціалу та основні підходи до економічної природи категорії "трудова потенція". Проведено аналіз визначення авторами поняття "трудова потенція" з різних позицій. Узагальнено необхідність розвитку трудового потенціалу та найбільш повне визначення терміна "трудова потенція".

Аннотация. Раскрыто современные теоретические подходы к определению сущности трудового потенциала и основные подходы к экономической природе категории "трудова потенція". Проведен анализ определения авторами понятия "трудова потенція" с разных позиций. Обобщено вывод о наиболее необходимости развития трудового потенциала и наиболее полное определение термина "трудова потенція".

Annotation. This article reveals the modern theoretical approaches to determining the nature of employment and potential approaches to the economic nature of the category of "employment potential". An analysis by the authors defines the term "employment potential" from different perspectives of the authors. A summary report on the need for the development of labor potential and most complete definition of "employment potential" is given.

Ключові слова: трудова потенція, населення, трудові ресурси, потенція.

Категорія "трудова потенція" почала затверджуватися в соціально-економічній літературі досить недавно, з початку 70-х років ХХ ст. Її виникнення і відносна популярність пояснюють об'єктивними обставинами, що склалися у зв'язку з гострою потребою переведення економіки на шлях інтенсивного розвитку та змінами в системі використання якісної робочої сили. Тому в умовах розвитку національної економіки актуальним стає питання щодо сутності трудового потенціалу, проблем його формування, використання та розвитку.

Метою даного дослідження є аналіз та узагальнення сучасних наукових підходів та поглядів щодо сутності та характеристики трудового потенціалу.

Серед авторів, які приділяли увагу вивченню сутності трудового потенціалу, можна виділити таких вітчизняних вчених, як: Богиня Д. П., Васильченко В. С., Гаврилишина Б. Д., Лич В. М., В. Онікієнко, І. Бажан, С. Пирожков та ін., а також зарубіжні вчені: А. Сміт, Дж. Кейнс, І. Маслов, О. Федоніна.

Для визначення сутності трудового потенціалу необхідно спочатку дати визначення терміна "потенція". Сам термін "потенція" означає приховані можливості. Широке трактування терміна "потенція" Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А., Керб Л. П. розглядають як джерело можливостей, які ще не виявилися або виявилися не повністю, і які можуть бути приведені в дію та використані для вирішення різноманітних питань. Крім того, потенція тісно прив'язаний до простору і часу [1].

Визначаючи поняття "трудова потенція", необхідно зауважити, що з усієї системи ресурсів можна виокремити людські ресурси, а саме працівників з певними професійними навичками і знаннями, які і є джерелом трудового потенціалу.

Існує кілька підходів щодо визначення терміна "трудова потенція" різними авторами, які підкріплюються відповідними концепціями.

Можна виділити такі підходи до визначення сутності трудового потенціалу як до економічної категорії:

1) одні автори (І. Маслова, А. Котляр, С. Пирожков та ін.) розглядають трудова потенція як узагальнюючу характеристику кількості та якості сукупних можливостей до праці працездатного населення, до участі в суспільній діяльності, тобто зводять до трудових ресурсів [2];

2) інші (Н. Коров'яківська, М. Скаржинський та ін.) розглядають його більш ширше, тобто зводять трудова потенція до потенціалу самої праці, пов'язуючи трудові ресурси із засобами виробництва, а також з організацією особистісних і матеріально-речових елементів продуктивних сил [3].

У свою чергу, можна розглядати "трудова потенція" і з таких позицій, як:

1) трудоворесурсна, яку відстоє В. Онікієнко [4, с. 4] і визначає трудова потенція як сукупність працездатного населення, яке має відповідну професійно-кваліфікаційну підготовку, застосовує працю у господарстві з урахуванням його технологічної та технічної оснащеності. Інший автор вважає, що визначення трудового потенціалу лише як маси праці, що знаходиться в розпорядженні суспільства, досить спрощене, тому акцентує увагу на зв'язку трудових ресурсів із засобами виробництва;

2) політекономічна, в якій автори відстоювали політекономічні погляди на трудова потенція, розуміючи під ним сукупного працівника в його єдності з продуктивними силами [2];

3) демографічна, що висвітлена у дослідженнях київського науковця І. Лукінова [2], який у своїй публікації розкриває зв'язок між відображенням і використанням трудового потенціалу, де акцентувалися роль і місце окремих поколінь у функціонуванні трудового потенціалу.

Також можна виділити визначення поняття "трудова потенція", яке дають професори Богиня Д. П. і Грішнова О. А., які вважають, що трудова потенція – це інтегральна оцінка і кількісних і якісних характеристик економічно активного населення [5, с. 42]. Крім того, вони зазначають, що трудова потенція може розглядатись у трьох рівнях: трудова потенція людини, трудова потенція колективу (підприємства), трудова потенція суспільства.

У роботі Лич В. М. [6, с. 43–44] надається і таке визначення: трудовий потенціал – ресурси праці, якими володіє суспільство.

В Указі Президента "Про Основні напрями розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року" (від 03.08.1999 р. № 958/99) трудовий потенціал визначається як "сукупна чисельність громадян працездатного віку, які за наявністю окремих ознак (стан здоров'я, психолого-фізіологічні особливості, освітній, фаховий та інтелектуальний рівні, соціально-етнічний менталітет) здатні та мають намір проводити трудову діяльність" [7]. Однак, на думку більшості вчених, це визначення є дещо спрощене і не зовсім точно відображає його економічну природу.

Найбільш повним є визначення "трудоного потенціалу", яке надає В. Лич [6, с. 115], розглядаючи категорію трудового потенціалу з двох точок зору. З боку продуктивних сил, це людські ресурси з їх розумовими і фізичними можливостями, запасами до трудової діяльності, які в процесі їх використання мають здатність до розширеного відтворення. Трудовий потенціал як економічна категорія виражає взаємовідносини між людьми з приводу ефективного відтворення елементів суспільного виробництва та їх привласнення з метою задоволення потреб особистості, сім'ї, організації, держави, вирішення глобальних проблем.

Узагальнюючи, можна відзначити, що ядро трудового потенціалу складають сукупні здібності працівників, необхідні для того, щоб обирати, виконувати та координувати дії щодо забезпечення конкурентних переваг підприємства на певних ринках, здатність працівників має приносити більшу чи меншу додану вартість в умовах конкретного підприємства.

Наук. керівн. Матвієнко-Біляєва Г. Л.

Література: 1. Управління трудовим потенціалом : навч. посібн. / В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова та ін. – К. : КНЕУ, 2005. – 403 с. 2. Пирожков С. И. Трудовой потенциал в демографическом измерении / С. И. Пирожков. – К. : Наукова думка, 1992. – 179 с. 3. Бондаренко О. В. Теоретичні аспекти кадрового потенціалу сучасних підприємств / О. В. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 6. – С. 54–58. 4. Онікієнко В. Методологічні питання дослідження відтворення трудових ресурсів регіону / В. Онікієнко // Зайнятість та ринок праці. Вип. 2. – К., 1994. – С. 3–7. 5. Богиня Д. П. Основи економіки праці / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. – К. : Знання-Прес, 2002. – 313 с. 6. Лич В. М. Сутнісна характеристика категорій трудового потенціалу / В. М. Лич // Формування ринкових відносин в Україні. – К., 2005. – Вип. 6(49). – С. 114–119. 7. Про основні напрями розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року : Указ Президента України (чинний від 03.08.1999 р.). – К., 1999. – № 958/99. 8. Бажан І. І. Трудовий потенціал України: формування та використання / І. І. Бажан. – Донецьк : ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2006. – 144 с. 9. Економічна енциклопедія / під ред. Б. Д. Гаврилишина. – К. : Академія, 2002. – Т. 3. – 951 с. 10. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібн. / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2003. – 316 с.